

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 47.

У НОВОМ САДУ 20. НОВЕМБРА 1886.

ГОД. II.

Бече је одавна прошло. У шумарцима густим
Невиних, шарених тица звучни је стао хор;
Поноћ је спустила вео. . . По долинама пустим
Умук'о људски збор.

* * *

Само Дунаво шуми у мраку и самоћи,
И каткад одјекне звучно протегнут, јасан глас;
То рибар рибара кличе по тавној, дубокој ноћи,
И његов сурови усклик долеће чак до нас.

А по обали цветној ми сами блудимо двоје,
Нежно ти стежем руку, и слушам, у ноћи тој,
Испрекидани уздах и бурно дисање твоје,
И стидљив шанап твој. . .

МИЈА БРОДАР.

ПРИ ПОВЕТКА ИЗ БАНАТА.
НАПИСАО МИЛУТИН ЈАКШИЋ
(Наставак.)

Кнежева ветрењача.

Био је кишовит дан. Хладна киша, мутно време, дебело блато по сокацих издају ти позну јесен. Посла се нема, па се скупили људи, све но њих неколико из комшилука, код појединих људи, па се разговарају или се картају на слуге и на палидрвца. Негде се, шта више, читају песме о Краљевићу Марку и другим ерским јунацима и „Старине од старине Новака“. Ухвате по ког дерана, што је дуже ишао у школу, па још није заборавио читати, те им чита, а они час по застану, па по соби одмеравају, колико је отприлике било оружје Краљевића Марка, и колико је у висину и у дужину скакао Милош Војиновић и његов коњ о свадби његова ујака, силнога цара Душана. Али за ту меру мале су собе Сумраковачке!

Најпуније су суваче и ракицинице. Као у збогове скупљају се у њима људи бадавације, који беже од дуга времена, а такове бадавације готово су сви сељаци преко зиме.

Мија Бродар отишао у своју сувачу. Ту се скупиле комшије и помилари, који су дошли да ухвате реда за мељају.

Сувача клепаће монотонно-сентиментално, рекао

би, преде какво велико повесмо, а њени гости разговарају се живо. Њен клепет ништа им не смета, годи им, и необично им је, кад престане.

Разни су предмети, што се у сувачи Мијиној претресају. Највише се говори о сеоској политици. Противности су врло изострене. Развео се глас, да су кнез и нотарош тужили грк-Совру због увреде части, а Мију Бродара, што буни народ, да не плаћа штајер и да не слуша власти. Кад је то Мија чуо, он се само насмејао, мислио је, измишљотина је, или хоће да га плаше; јер он то није радио.

Међу осталим дошла је на реч нека новост, која је у овај мах још највећма занимала Сумраковчане. То је била кнежева ветрењача, која је пре неке недеље довршена, те је почела млети.

Кнез је продао своје две суваче и направно је лепу ветрењачу. Коштала га је, веле, преко три хиљадарке. Е, али и јесте лепа! Дивило јој се цело село и сви поврвеше, да у њој мељу. Што да море бадава коње!

Чудио се свет, како кнез да дође на ту мисао. У околини ниједан Србин нема ветрењаче, већ све сама неверија.

Врвио је свет, да је види, и чудио јој се, до за

*Одједна ова светост
одође ми срце твоје.*

Војислав.

*Зуми моја збори
Мила она светост!*

*Али ветрењачи-у
својој-срцу својој*

*ласни
Срећно
си-ше
ти оче
Кoja
светла
љуби
Срце
не см
Ро
шуга
А
оној м
г*

14/27. II

мало не дође време, кад ће свима постати обична, као да је онде пре десет година израсла. Свако чудо за три дана.

Ветрењача меље непрестано. Дува ветар, не престаје, као да је време са Ивом савез утврдило. Имаће Ива велику корист.

Суваче међутим одједаред да опусте. Ретко ко завири у њих. Нашто морити марву, кад ветрењача меље за исти ушур.

И данас би можда сувача Бродаревих са спуштеним колом тужно дремала, али данас је киша, те се баш не може ништа друго радити. Хајд, да се мало самеле, јер на ветрењачи не можеш доћи на ред за неколико недеља, а људима треба брашна.

Но има у Мијиној сувачи и таквих помилара, који баш неће на Ивину ветрењачу. Мрзе га, па што да га помажу. Сви ти противници купе се око Мије Бродара, а сви заједно око грк-Совре, па се с њим договарају о сеоским пословима, те код њега и мељу.

И сад има неколико Мијиних једномишљеника у сувачи. Ту је Неша Крстин, Ђока Ердељан и Милан Крајников. Чича Јова Јовин, ма да мрзи кнеза Иву, опет се рачуна у „варошку“ партају, јер има једног сина ешкута.

Сви се разишли. Остао је само Ђока Ердељан и Мија. Њих највише тишти кнежева ветрењача, јер обојица имају сувачу. Још би се и измирили с ветрењачом, али с Ивом ни за главу.

„Ива је баш зато и подигао ветрењачу, да нама натруни“, рече Ђока, а Мија га само замишљено погледа и не рече ни речи.

„То је он имао на уму“, настави Ђока. „Као вели: да их тучем ветром. Знам ја Иву, велики је пркожција.“

„Подмеће ми погу, гдегод може“, вели Мија. „Ето, пре некоји дан предевао сламу, па је саденуо баш под мој ђерам, јер ми се ђерам у његову авлију спушта. Морам преместити соју, јер не могу да вадим воде.“

„Па јеси ли се љутио?“

„А ко се не би љутио! Да ми је у први мах био гдегод наблизу, не знам, шта бих с њим радио, али после сам помислио: његова је авлија, може денути, како му је воља.“

„С отом пустољачом нахудио нам је.“

„Нахудио“, вели Мија.

„Па шта да радимо, Мијо?“

Мија је ћутао, није знао одговора. Само је мало више подигао шубару с чела и поцрвенио је.

И Ђока је дошао у ватру.

„Да ухватимо, вели, наше коње, па да мељемо свима на нашим коњма. Другчије му не можемо доскочити.“

„Ех!“ рече Мија.

„Шта ех, ја ти кажем.“

„Прво каже кума-Ђока“ — уплете се у разговор сувачар, који је нешто дељао на дељари — „друкчије му се не може доскочити. Коњи вам и онако сад бадава стоје; треба их само мењати. Кад ветар дува, ви мељите на својим коњима, а кад стане, онда и тако морају сви овамо доћи, ха, ха, ха!“ смејао се мудри сувачар својој досетци. „Мајсторија козе пасе. Ја вам кажем, тако ћете му нахудити. Све је бадава, нема над сувачом мељаје. Ето, ја бих могао бити на ветрењачи сувачар, али пећу оставити сувачу, ма трећи дан леба јео. Само да је мени сувача, ја бих знао, шта бих радио.“

Мија Бродар ћутао је замишљено, али тај Ђокин предлог није му никако ишао у главу. Бадава, није прилика.

Ђока је отишао својој кући, а Мија и његов сувачар још се разговарали.

Кад се спустило вече, изишао је Мија из суваче и отишао је сокаком у кућу.

Од виногради видила се кнежева ветрењача. Она грдна крила гордо се дизала и спуштала. Њено величанство као да се ругало Мији и његовој сувачи.

Мија је погледао ветрењачу, па своју сувачу, па опет ветрењачу. Бадава све, бадава све, његова сувача ни нанесена на кнежеву ветрењачу. То га је морило. Гле, како му се највећи непријатељ богати, па како му се свети. Његова сувача изгубила половину своје вредности, а не доноси ни толико користи, колико да плати сувачара. Зловољан је Мија. „Стани, Иво, пећеш још упропастити Мију Бродара. Шта је мени сувача? Та ја ћу је... Али шта то вреди. Ива би се радовао и смејао би ми се...“

Тако је мислио Мија и ушао је у кућу. Љут је Мија. Освета га подгриза, као дрво првоточина. Мир његов поремећен је.

Жена и деца нису га узнемиривали ни запиткивали. Видили су, да није добре воље. Ни несташни му синчић Јоца, кога је Мија као зеницу ока гледао, није се приближио баби, већ се приљубио уз нану, па је бојажљиво завиривао иза њене сукње.

Одмах после вечере легао је Мија и задремао. Још мало па би заспао. Кад, али се трже, јер се на улици чула песма, што су је певали сеоски момци.

Мија се зловољно окрете на другу страну, да настави дремање и да заспи. Али песма се све јасније чула.

Момци су дошли баш пред Бродареву кућу и ту су канда застали и певали су.

Мија је разумео ове стихове:

Бродареви сви плачу,
Кнез им от'о сувачу,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кнез им от'о помиларе,
Еј, помиларе старе.

Ђини из кревета, па стане још пажљивије слушати. Да није сневао? Слуктио је једно парче. Момци певају даље :

Бродар-Мијо, кажи бре,
Кажи, Мијо, шта те тре? —
Мија ћути, тужан седи,
Еј, у сувачу гледи.

Мија зграби једну овојну па испадне на сокак, да види, ко то сме да пева њега пред његовом рођеном кућом.

Момчадија се разбегла, кад је чула, где врата зашкрипаше. На сокаку није се нико, видио, само се чуо смех из далека, но и тај је па брзо умукао. Пси су лајали, а при месечини видила се издалека, тамо с излаза, ветрењача кнежева, како меље, чисто се подсмева Мији. Та ноћна слика била је авет души Мијиној.

Мија се врати у авлију и нагло залуци за собом врата, па се упути у собу и запали свећу. Са запаљеном свећом опет се врати у авлију. Свећу је штитио руком, да се не угаси, али опет, кад је био наред авлије, угаси му ветар свећу — онај исти ветар, што је терао Вармеђашеву ветрењачу.

Опет се врати у кућу и опет почне палити свећу.

У то се и жена пробуди и запита :

„Бога ти, Мијо, што палиш свећу?“

Мија јој ништа не одговори, већ само паљаше рђаве жигице о зид, док није свећу опет запалио. Поред светлости свећине виде снаш-Јела, како је Мија блед, очима је закрвавио, а по челу му миле крупне капље зноја.

Мија изађе нагло у авлију. Жена потече за њим довикујући му немирно :

„Мијо, Мијо, куда ћеш? Ако Бога знаш, кажи, куда ћеш?“

Он се окрете и погледи жену своју укоченим погледом. Затим се опет упути према сувачи.

„Мијо!“ врисну жена, „куда ћеш, говори?“

Мија се исправи наред авлије и рече потмуло :

„Идем, да је запалим!“

Жена се забатрга па мал те не паде у несвест, но брзо дође к себи и потрчи за Мијом, па га сустиже.

Међутим је ветар свећу био опет угасио.

„Шта ти је, Мијо, ако знаш, што је Бог?“ рече Јела, ухвативши га за руку. „Шта хтеде учинити? Зашто да је палиш? Немој да нас унесрећиш. Немој да ти се свет смеје.“

Мија се само трже, па клоне на жену своју.

„Гле, шта хтедох урадити!“ рече уморним гласом. „Не бој се, нећу, нећу. Води ме унутра.“

Жена га одведе унутра, а он одмах клоне на кревет. Сав је био блед, као смрт. Дуго није могао заспати. Његову кућу, у којој од вајкада поштење цареваше, да осрамоте. Да обесвете кућу, која је била пуна духа блаженог покојника Јоце Бродара. Та помисао цепала је срце Мијино и посејала је у њега семе незаситиве освете.

Дуго су очи Мијине лутале неодређеним погледом по соби, коју је осветљавало кандилоце пред иконом мајке божије. Ужегла га је снаш-Јела, да умилостиви пресвету Богородицу.

Нека снажна струја пролазила је Мију свег. То нису биле одређене мисли, јер управо није ништа мислио. То су били снажни, бујни осећаји.

Кортешовање пред избор кнеза.

Комшије су чуле оне ноћи калабалук, што се код Мије десило, али нико није знао, у чему је ствар. Знали су, да су момци Мију певали, али оно даље? —

Шапутало се и нагађало. Комшинице се узнемириле, готово забринуле, да неће дознати ту тајну. Неке су дубоко преко прага туриле свој нос у Мијину авлију, тако, да већ снаш-Јела није могла почитити двориште, али Мијин суморни поглед развијао их је све.

То јутро пронео се по селу глас, да Мија хоће да меље на својим коњима по уобичајени ушур. Тај глас пронео је сувачар а био је истинит, јер мало после ухвати Мија своје коње у сувачу и стане млети по вику две својим сиромашним комшијама.

У селу су једни исмевали Мију. Није, веле, прилика, да се Мија надмеће с ветрењачом, и Мијини коњи с ветром. Кнез Ива успео се на цигље и гледао је преко зида сувачу Мијину па се злобно смешио. Смешио се, али се мало и променио у лицу.

Други су Мији одобравали. Зна Мија, шта ради. Добро је то. Много може једна сувача да донесе, кад без престанка меље целе године. „Бре само да је мени сувача и Мијини коњи“, уздахнуо би по који сиромашак, „не бих ни ја друкчије радио.“

Са највећом пажњом пратиле су ту новост газде других сувача, јер и они су о тој ствари већ много мислили.

Ђока Ердџан одмах ухвати коње и почне млети као и Мија.

И други учинише тако исто, јер мишљаху: Мија и Ђока раде за асну, а што је њихова асна, то је и наша. И наши су коњи дебели, одморни, па нек мељу преко зиме.

Тако опет заклепеташе сеоске суваче и оживе село. Жене у селу као да добише у њихову клепетану новог зачина своје разговарању и оговарању. гуске као да су живље гакале, и сами пси ра-

доспије су кевтали. Сви увидише, да село без сувача не вреди ништа, и да газде њихове имају право, што мељу на својим коњма.

Но што је још најглавније и управо најозбиљније, клевет тај имао је знатна утиска на кортеше сеоске, који су као апостоли народног добра крстарили по селу уздуж и попреко, пудили цедуљице, на којима су била исписана имена кандидата кметова, кортешовали за избор кнеза и развијали своје политичне и национално-економске програме. Говорили су, пили, свађали се,

Они као да се надметали са сувачама и живље су клепетали и млели. Били су то наине све бирани говорници сеоски.

Варошко коло водило се у самој варошкој кући. Ту се договарало, ту се писале цедуље, одатле се кретали кортешу у село.

Кортешку заставу те партаје највише је уздигао ешкут Жива. Он је био душа партаје. Био је то човек научен. Ишао је у мађарску школу у Сегедин и многе је науке онде научио. Имања није имао никаква, већ је живио од „подузећа“ у варошкој кући. Купује на лицитацији куће, земљу, па после препродаје Швабама. Кнез и поглаварство иду му на руку, а он им зајам враћа кортешовањем.

Он, на пример, стане на рогаљ, где су људи на окупу, па им стане развијати планове, што их има његова партаја.

„Прво ћемо продужити процес са спахијом. Неће он више нашу земљу орати, неће он више на нашим ливадама своју марву пасти. Нама је то остало од наших старих, па ми треба и да уживамо. Спахија је отео наше рођено добро. Да нам нису подмитили депутирце — оног хуљу Јоцу Бродара — све би то досад наше било. Већ тражимо фишкала. Узећемо најбољег у вармеђи, па кад нам изради посао, одрисићемо му коју стотину ланаца, нек живи, а дотле му нећемо ништа дати. Нек боље ради.“

Људи се топе од милине и већ напред рачунају своје богатство. Само се један сиромашак почеша иза увета, па запита:

„А колико ћемо ланаца дати фишкалу?“

„Једно две три стотине“, одговара Жива.

„Та много ће бити.“

„Ех, није много од толико хиљада. Шта мислиш, човече, колико ће он трошка с процесом имати!“

„Па онда, шта ће нам два пона. Није доста дације свакојаке? Доста нам је и један пона. Једног ћемо пона збацити, а његову сесију продаваћемо, па ћемо тим новцем плаћати учитеља. Нек се не плаћа толики порез, и тако је велик.“

„Тако, тако, Жива“, одобравају људи.

„Него знате, шта сам чуо?“ наставља Жива опет

даље. „Чуо сам, да је грк Совра покрао црквену касу, кад је био тотор. Сад му се ушло у траг. А чекај, Совро, сад си долијао! Чекај, грче! Хоћеш да крадеш свету цркву! Бадава, мора грк да тера свој занат свугде, да вара и краде. Против њега ћемо одмах подићи процес.“

Тако је отприлике Жива ешкут говорио и намештао, а слушаоци су били усхићени. Тај говори!

Све је удешено: ко да буде ешкут, касир, поткнез и они мањи. Ива је не би без велике невоље напустио, а партаја опет вели: доста је он био, да видимо и другог. Не каже му се додуше у очи, али он чује. И сам Ива говори, како је доста кнезовао, али на том и остане. — — —

Било једном пред вече.

У сеоску крчму уђе омален просед човек у газдачком оделу од повештаде чохе, за њим други сељак у дороцу и за овим још њих неколико.

Онај први је главом Леша Станимиров, први газда у селу. Он ће се ретко забунити у крчму. Човек је од реда и чуваран.

Сад је дошао са својим комшијом Пајом и још са два три човека, да попију алвалук, јер су Леша и Паја вапарили. Леша купио од свога суседа два ланца земље, па хоће да плати алвалук.

Заседоше за један сто и газда Леша заповеди бирташу, да им донесе вина.

„Та, чича-Лешо, ја као велик“, на то ће Паја Заврзан, „да ће боља бити пре вечере која чаша пива.“

„Хајде де, хајде де; а ти, Мишко, донеси сваком по једну чашу пива.“

Куцнуше се па потегнуше.

Газда Леша се стресе.

„Ја не знам“, рече, „како човек може волети ово пиво. Мени је горко. Бадава све, нема пића над вином.“

„Ајак, није тако“, одговори Паја. „Вино јесте добро, та вином се човек причешћује, али бадава све, пиво је најбоље.“

Није ни тако“, рече један слаб, блед голаћ смећећи се.

„Да како ти велиш, Гавро?“ запита чича Леша.

„Ја ко јесалим, бато: шта ко воли. Тек ја бих рекао, ракија даје највише снаге. Кад се ње напијем, прође ми чисто кроз кости и куражнији сам за сваки рад.“

Заћуташе сви.

„Рђаве године“, рече Паја, да започне разговор.

„Рђаве“, прихвати друштво.

„Велике дације.“

„Велике.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Мора човек да се задужи, па да пропадне“, уздисаше Паја. „Сви ћемо пропасти.“

„Морамо пропасти“, рекоше остали, само је газда Леша ћутао.

„Морамо пропасти, ма шта да радимо“, понови Паја. „Бадава попа (ту је мислио поп Милоша) ово и оно. Не помаже ту никаква придика. Придикује ту ваздан, не знам, како смо ми криви својој пропасти. Мене пре негде ухватио, па ми ту ваздан узео замерати и корети ме. Вели: што да толико трошиш о свадби? па ово па оно. Па трошио сам, што сам морао. Не може се осим света.“

„Јест, хоће поп Милош, хоће“, рече неко.

„Јест, јест“, опет ће Паја, „меша се и у оно, што га се не тиче. Па хтео сам тако, моје је, није његово. Нека води своју бригу. Бољи је поп Стева — он се у туђе послове не меша.“

„Право има Паја. Ено, како нас осрамоти, цело село, лане о светом Николи. Дошли толики гости из других села, а он баш онда узео придиковати, како смо ми оваки и онаки, као да нисмо мирни људи, већ све сами лопови, убојице и пијанци. Бадава, не ваља му посао.“

Газда Леша није тако мислио. Он је свога комшију Пају добро познавао, знао је, зашто је пропао, али није хтео ништа да говори, да се коме не замери.

Тако се ту претресале и друге ствари и празнеле се чаше. Плаћа газда Леша, добио ћеф, да и он једаред прекардаши.

Почело се и певати.

Гости су једни одлазили, други долазили. Међу дошљацима био је и средски комесар.

Имао је хирошке чизме с мамузама, жућкасте чакшире, кратак јесењи капут и мађарски шешир са пером од дропље. У руци је држао корбач, као символ своје власти.

Нагло је ушао, готово утрчао у крчму, па се онда обрнуо на све стране, те је онако преко рамена све прегледао. Кад је уочио газда-Лешу, приступио му је, ухватио га је за раме и добро га продрмавши, рекао му је:

„Како си, Лешо бачи?“ па је онда скупио очи и силом се насмешио.

„Та ето, добро, Богу хвала, господар комесар“, одговори Леша.

„А откуд ти овде? Хоћеш и ти да будеш лола?“ и комесар се громовито засмеја, мислио би, пућиће му срце од смеха. Но ваљда што се нико други није насмејао, понови он своју досетку. „Зар и ти хоћеш да будеш лола?“ па се још громогласније стаде смејати.

Пошто у тој соби није било више никог, с ким

би му његова комесарска част допустила да проговори коју реч, окрете се поносито од чича-Леше, зачкиљи очима и погледа на онога хусара, што је висио на зиду. Јашио је на бесном хату, који је бегao у највећем трку, а он се с коња сагиба и узима мало дете са земље. Та бравура врло се допадала комесару. Уобразио је, да је и он као тај хусар. Та помисао надимала му је груди неким неопредељеним осећањем пројизма и њему се опет учини, да се земља гиба под његовим ногама. Ал не... Он замахне корбачем и уђе у другу собу, која је његову господству управо и одговарала.

То је била соба за господу.

За столом су седели све познати комесареви: у прочељу нотарош, до њега с десна кнез, с друге стране ешкут Жива и Ника.

Седили су, пили пиво и картали се. Сви се зажарили у образима, само је нотарош као и обично био блед. Та бледоћа давала му је отмен изглед.

„Ала солгаја!“ кликну комесар и рукује се са сваким срдачно. „Па шта радите?“ запита карташе.

„Ето картамо се мало, да нас прође време“ рече кнез и зевне.

„Па примите и мене,“ рече комесар и седе за карташки сто, па онда увидивши, да је за добро расположење друштва нужна која досетка, рече:

„А што не зовете онај Леша из друге собе — та има много новаца.“

„Шта зар је чича Леша у бирту?“ запита кнез.

„Ено га тамо, плаћа алвалук, купио једну ливаду — хоће да купи цело село — рече комесар и осмехну се.

Кнез и нотарош згледаше се.

„Па позови, Живо, чича-Лешу, мало у наше друштво, да попијемо заједно коју чашу,“ рече кнез.

Жива одмах оде у другу собу.

Ту се друштво већ било загрејало. Газда Леша је заповедао све једнако нове чаше и флаше. Било је на столу и вина и пива и ракије, шта је ко хтео.

Жива приступи Лешу и назове му добарвече.

„А откуд тебе овде, бато? Ја сам дошао већ поодавна, ал те нисам смотрио — морао си доцније доћи. И треба, и треба. Да како ће се човек мало од бриге разонодити! Брине се човек сиромаш, али добром газди, као што си ти, још чешће пуца глава од бриге. Зар није тако?“

„Та знаш како је, приљ-Живо, (били су неки пријатељи), мора човек кад и кад и тако. Не мо'ш осим света.“

„Да, да. Него знаш шта, хајде мало у наше друштво, ту је у другој соби господар нотарош и кнез. Зову те, да попијете заједно чашу две вина и рекнете коју паметну реч.“

„Та нећу да остављам моје друштво, мрзи ме...“

„Е да, не мораш ти тамо дуго остати. Можеш се ти опет вратити у твоје друштво.“

Чича Леша се опирао. Жива га је звао и вукао за руку. Леша није марио за нотароша. Цео свет се тужи на њега, да је грабљив и непоштен. Али ипак му се учинило, да тај позив не треба да одбије. Са сваким треба лено живити. Нотарош је, а он газда човек, па му треба сваки час. Зато се диже и пође с Живом у другу собу.

Сви су га радо примили и руковали се с њим. И комесар се још једаред руковао и добро му је протресао руку.

„Јако ми је само, што нисам пре дознао, да је и наш бата у бирту. Волимо ми видети међу собом таква човека: добар газда и разуман човек. Нит у имању ко претежнији нит у савету мудрији од нашег бате...“

Сви су климали главом и одобравали су, а нотарош се диже, да наздрави Лешу Станимирову.

„Живио, вели, наш бата! Чујем, да је опет купио мало земље. Нек му је сретно и берићетно! Дај, Боже, да удвостручи своје имање!“

„Дај Боже, дај Боже!“ додаше и други и куцнуше се, а комесар започе доста незграпно „многа-ја љета.“ Био му је глас јединствен, много рапавији од рапавог му лица. Друштво му је помагало, како је знало, а кад је дошло оно последње — та..... дигао је још мало више нег што је требало и страшно се дерао, а друштво је морало заћутати, јер је нестројност достигла свој врхунац.

Комесар је сав црвен са самопоуздањем гледао управо у очи газда-Лешу, као да је хтео рећи: шта велиш?

Кнез је плаћао, и то издашно. Знао је он, да Леша нерадо даје новац те је он у изобиљу наручивао свега, што је требало.

Али се баћа Леша разбалаћио. Њему је дочек поласкао. Ретко је бивао у таквим приликама, где га господа као на крилих носе. И он је заповедао пића, што је особито расположило комесара. Било је већ толико флаша и чаша, да је он већ почео размишљати, шта ће све, док се још боље поднапије, да луна.

Тако се отпоче велико весеље. Сви се раздрагали. Мало, мало, па се пило у здравље чича-Лешу. Нотарош је узносио његов ред у кући, други су уздизали вредноћу његових синова и газдалук му, На њега, веле, треба сваки паор да се угледа.

Кад се већ поднапили и винце удари у лице, онда диже Жива ешкучашу опет у здравље чича-Лешино.

„Он је, вели, наш човек, и бадава га она друга партаја себи присваја. Та знам ја, неће наш бата

изневерити кнеза и господара нотароша. Добро су они њега увек пазили. Је л' тако, бата?“

Ту се Леша уозбиљи. Тај разговор немило га је дирнуо. Баш напротив, он не мари ову општину, а за противну партају већ је почео кортешовати. Својој родбини казао је, да гласају за грк-Соврине кметове. Ал све је то тајом ишло. Он је газда човек, па неће ником да се замери. Велико је имање, многе камаре и стаје, па склони Боже...

„Та ја, каз'ти (ту је реч често употребљавао у говору, особито кад се напије), нећу каз'ти ни овамо ни онамо. Мени је добра и једна и друга страна. Нећу ја ни с ким да се мразим. Куд сав народ каз'ти, тамо ћу и ја.“

Очигледно је чича Леша био у великој неприлици.

„Е да, знамо ми бату. Да ко ће, ако нећеш ти? Ми се у тебе највише уздамо. А неће ни теби бити лоше. Не сме те заболети глава. Твоје волове никад неће горник ухватити у кукурузима, ни овце на жити у пролеће. Знамо ми гледати кроз прсте. Та ти најбоље знаш. Шта ти је досад од нас фалило...“

Ту би већ имао газда Леша нешто да примети. А нису ли му одвели коња у варошку кућу, што је мало заишао у туђ кукуруз? Само да га срамоте. Па то није било случајно, већ баш у пркос. И томе је највише крив исти ешкучаш Ника. Хоће да тера неку пизму. А где сад како је увукао реп! Али шта ће сад то да заподире. Нек га ђаво носи. Уместо да то примети, пронашао је за спасоносније, да извади црвену мараму и да убрише њоме још црвенији свој нос.

Нотарош није имао на то ништа да каже, већ је само пружио руку газда-Лешу, да се рукује. Газда Леша, кад је то видио, још је горе поцрвенио. Дошао је у теснац. Није хтео да се рукује с нотарошем, јер је врло добро знао, шта ће то да значи, а образ му је једва могао поднети, да одбије ту господску белу руку. Зато се и опег лати мараме, да би избегао руковање. Бајаги држи мараму, па не може да пружи руку.

Наступила је пауза. Нотарош се паштио, да сачува на лицу израз равнодушности, али се опет видио на њему душевни немир.

Још веће се неспокојство огледало на лицу кнеза Иве. Са чела му се котрљале крупне капље зноја. Ћутао је и суморно је гледао у Лешу. Није хтео ни да се обазре на осмејивања намигуше биртанице, коју је иначе врло радо гледао. Она га погледа погледом пуним пребацивања и залупи љутито врата за собом.

Ћутање је све непријатно дирало. Сви су га желели прекинути, али нису знали како.

То је осетио и комесар и знао је, откуд долази, па рече:

„Та ваш господин нотарош је здраво добра човек, боља него ти, Лешо, и сви паори . . .“

Речи су те врло незгодно пале. Нотарош је тајом мрдао главом на комесара, да ћути, а кнез га је мрко пресекао.

Комесар, да би поправио погрешку, диже чашу у здравље Лешино. Сви се одазову, али силом, јер је Лешо већ и сувише наздрављано, па ни сам он није радо примио ту назравицу.

Газда Леша хтеде се удалити, да види, вели, шта његово друштво ради, али му не даде кнез. Он је хтео повратити добро расположење, да по што по то задобије за своју партају првога газду у селу. То је био одсудан корак. Ако ту игру добије, онда . . .

„Слушај, бато, рече газда Лешо, нисам ја такав, као што ти мислиш. Ти есапиш, да ја за себе радим, да сам циљам на кнежевину Боже ме сачувај. Та накнезовао сам се доста, и додијало ми већ; немир је то и брига. Не радим ја за себе, већ за партају. Не дам, да дођу у општину они сметењаци и непоштењаци, да нас упропасте и осрамоте село. Нек буде други кнез, само да они не дођу на владу. Има у нашем селу, вала Богу, доста разумних људи, са којих се село неће постидити. Ми смо хтели тебе да бирамо, али смо знали напред, да се ти нећеш примити. Је ли тако?“

„Да бог-ме да нећу. Не треба мени кнежевина, нек ме Бог сачува. Имам ја и код своје куће посла и бригае — ври ми глава и тако. А ко ће тек целом селу судити! Не бих, не бих.“

„Ето ви'ш. Та ниси се ни досад хтео примати ни туторства ни друге какве чести. Зато смо наумили да бирамо за кнеза твога синовца Велисава. Он је човек паметан и поштен, зна лепо управљати својом кућом, па ће ваљда умети и селом. Нек нам он буде кнез. Да га у свој вармећи тражимо, не би га бољег нашли. Је л' добро, људи?“

„Тако треба, тако треба?“ рече цело друштво.

„Па нек живи наш будући кнез Велисав!“ рече нотарош.

„С вама заједно, господар нотарош“, одговори Леша у име његово.

„Живио, живио!“

То је мило дирнуло Лешу. Он о томе досад није ни мислио, а где дошло као наручено.

„Та оно, каз'ти, Велисав је разуман човек. Не велим зато, што је наш, већ што јест, јест. Ја, каз'ти, не водем да се мешам у те ствари, али баш ако

устреба, даћу и ја мој глас. Та увек сам ја био на вашу страну“.

Е игра је добивена, помислио је кнез, додуше по скупу цену, па сад ће тек да буде повуци и потегни. Али овај успех га је охрабрио. Била се противна партаја здраво подигла и острвила. Чекај, Мијо, још ћемо се огледати.

„Е па сретно да Бог да“, рече кнез и рукује се с Лешом. Сви се рукују.

„Сад само сложено, опет ће кнез, па нас ни брига. Главни је, да избирамо наше кметове. Ако на наше испадне, цигурни смо“.

Тако се та ствар сретно свршила за поглаваре.

После се наставила пијанка. Певало се, лармало се, разбијале се чаше, свађало се, љубило се. Пустакомесар назвао је нотароша бећарем, овај њега свињом, па се после опет измирили и љубили се, јер је комесар у пићу био врло драгољуб.

Најпосле је комесар водио нотароша под руку кући и све се једнако уз пут вајкао, како је штета, што и поп Стева није био на тако лепом весељу, а нотарош је уместо одговора све једнако кијао.

Кад је нотарош забравио авлијска врата, комесар се наслонио на ступац од капије и штудирао је, откуда су дошли. Кад је ипак погодио пут, окренуо се опет да иде у крчму. Уз пут је једва најпосле уверио се, да се земља заиста гнба под његовим комесарским ногама. Понос му је испуњавао груди. Одједаред обузела га је нека срчаност. Он осети жуд, да се ма с ким огледа, па стане замахивати корбачем. Наједанпут му се учини у мраку, да човек стоји пред њим. Ко си? продере се комесар. Црна прилика није ништа одговарала. Комесар ни два ни три него јурне на њу и ухвати се у кошпац, па замахује на лево и на десно. Ал бог-ме ни маћи. Тај ноћни делија није се дао помакнути с места. Чудио се комесар, каква је то дивска снага. Срце му јаче закуца и он почне небираним речима псовати свога непомичног непријатеља. Псовао је и псовао, док није задремао. Тргао се иза сна на лавез једног пса, који га је почео већ дрпати за хаљине. Седио је на земљи и чврсто је пригрио дебло једнога бреста пред кућом неког суседа нотарошева. Ратоборност га прође и он се опет врати у крчму.

У крчми је био, док није заспао на столу.

Било је још браће, која се од весеља поваљала по клупама и по поду и хркала на тој најприроднијој постељи.

И газда Леша се од одушевљења, што ће му синовца бирати за кнеза, красота навучао, али њега је бирташ однео у своју собу, да спава.

Кад је интелигенција Сумраковачка тако поснала, закукурекали су петлови по други пут, да навесте

партајама сеоским обрт у њиховој политици, а грк
Совра баш је сневао бикове, неке силне бикове, како
га мотају, а он не може да бежи. Тешко је уздахнуо,

кад се иза сна тргао, јер је био мало сујеверан као
и многи други велики људи, па је слутно на какву
год несрећу. (Наставиће се)

ВЕЛИКА СИЛА.

а грешник данас постах,
Пољубих моју милу,
А она гњевом плану
На моју грубу силу.

Великим гњевом плану.
Ја збуњен онде стадох
И једва у злу вељем
Од себе јава дадох.

Та ваљда није тешко
Џевапа сили дати:
Ако ти мио није
Пољубац, ти га врати.

Н. В. Ђорџић.

ШАРЕНА ЈУНИЦА.

СЛИКА ИЗ СЛОВАЧКОГА НАРОДНОГА ЖИВОТА.

НАПИСАО МАРТИН КУКУЧИН (БЕНЦУР).

I.

— Чујеш ли? Да ми ниси што изгубио! Пази на зене! Немој заборавити: шећера, каве, меда, сира, мака, паприке, олаја, бибера, свећа... Гледај, да ти се лончићи не полуцају! — викала је Ева за мужем Адамом Кртом, а Адам пошао на вашар, да набави за дом оне маленкости.

— Не ћу, душо! Гле, како бих заборавио? Свега ћу пазарити, само ако добро продам зене.

— *Ти* не ћеш заборавити!? Док се навучеш ракије, заборавићеш, и чији си. А, да ја с тобом идем, друго би што било!

— Да и *ти* идеш? На што обоје да крљамо вратове у оном стиску? Ево ти ове зене, па иди ти, а ја ћу остати с миром код куће.

Но Крт није мислио то збиља. Како би он пропустио вашар, кад га тако давно изгледа већ и само зато, што је код куће као на ланцу. Како га жена чува, па сиромаш нигде да се провесели код чаше у друштву. Није ни чудо, што га срце онамо вуче.

Везао торбу на леђа. У торбу натурао зене (натикаче), а одозго папуче, што их је сам нашио; да их носи на пазар. Све то свезао заједно. Крт је истина ратар, али зими пије и обућу за сељаке. А то је врло лак посао. Мере се не држи, јер што су зене веће, то боље. Па не треба за то ни калуна много. Крт их и има само три. Један мали за невесте, које имају малене ноне, други велик за мушкарце, а трећи ни мален ни одвећ голем, средњи.

Калуна је Крт сам себи направлио, па да бокне једним своју жену у ребра, доиста би имала доста.

Али Адам је послушан муж, те се држи строго божије заповести, па слуша жену, ако каже и да један фртаљ мање попије. Него немојте му се смејати! Што он заради, Ева куцка у гомилицу. Што она добије у руке, не измоли више, па да три дана моли. Заиште ли три новчића на дуван, још му и да; ама заиште ли друга три на пиће, не ће добити ни до страшног суда. Е, па баш зато Крт није никад без новчића. Испомаже се тако, што сваком приликом два три новчића сакрије од жене. Кад полаже жени рачун, уздахне и бије се у прси, што је тобож морао за два три новчића попустити од цене, док му Ева и не поверује.

Вашари за Крта немају цене, кад му стоји Ева за вратом, па купи пазар. Али данас је вашар у Мрханову, а то је прави вашар за сухо грло Кртово, јер Ева не може с њим. Још мало па ће и божић, а Кртовица мора да у очи благодана поспрема дом, да мало собу окречи.

Кад Крт иде на вашар, као да си пустио рибу у воду или козу у врт. Још произлађе кује планове, како ће да се напије слатког и да скуцка себи коју мраку за будућност.

Ако Ева ни иначе није ишла на тај вашар, данас јој још теже остати код куће, што у мужевљој торби има педесет форината, да купи краву.

Крт се сав занео за својом женом. Просто не може да дође себи, како је она могла саставити толики грдан новац. Па како је не би слушао? Колико је новчића морала сирота закидати од уста, док је наслагала педесет банака! Још лане је имала че-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

тири десетице, једну петицу и три форинтаче, сабивши одмах бакар у банке. Еј, да је Крт знао за толико благо, много пута не би га на празно голицало у сухом грлу. Ева се могла лако пред њим изговорити. Још лане би била кушила краву, али је морала читаву петицу и све три форинтаче дати за порцију, па јој остало још само оно четири десетице. А за те новце не добије се добра крава. Једва једвице ето од лане до данас спарила и пету десетицу, да данас даде свом мужу читаву педесетицу... читаву. Гле, колика је!

Ух! Крт није никад имао толики новац уједанпут. Рачуна у глави и на прсте, колико би фртаља слаткога могао добити за ту банку? Доиста толико, да би се и воденичко коло окренуло. А колико би чарапа морао испрести, да заслужи толико благо? Таман би могао њима загатити и поток, што покреће воденичко коло. Крт не зна, шта да ради од радости. Ах, толику радост мора да залије!

Но Ева је погодила, за чим тишти исушена душа мужевља. Угрејала му на пут мало слаткога, да не иде ташта срца на ветар, па му срце све игра у грудима. Али пре пића мораде дати свечану реч, да не ће нигде сврнути у крчму и да ће доћи кући трезан, као од мајке рођен. Зато се смео Крт код куће поштено налити.

Кренуо се на пут. Што му чарапа није стало у торбу, завезао их на батину, па хајд на вашир. Мале црне му очи дошоше од пића још мање, па се светле као поћу звезде. На уши натупкао капу, само му сухи нос вири испод ње. Крт није, да кажем, стар, али и опет нема ниједног зуба. Преклане га заболи један шупаљ, а нека баба га патента, те метне на њ тамјана. Он метне, и рђави зуб му испадне; но за њим и сви здрави одоше. Од то доба миран је од зуба.

На руке навукао плетене рукавице. Левом држи штап, десном весла по ваздуху. Ход му је такви, као кад човек стане једном погом на сточичицу, а другом у јаму. Сад не знам само, је ли му она краћа, или ова дужа.

Из Адамовца све отишло већ на вашир, па Крт мора сам. Снег цичи под ногама, па капу понадало иње, а нос поцрвенио.

II.

У Мрханову је вашир велик.

Мрханово је повеће село, али има пространу пијану, на цркви кулу и на кули сахат. Него не реците за Мрханово, да је село, јер ће вам славни магистрат бацити на врат парници. Где је на кули, па још на толикој, сахат, то не може бити тек село. Какав је сахат тај изнутра, не знам; но с поља је

доста на очима, само му се казаљке отромбољиле као кљакаве или уморне руке. Али кад ветар задуше, мања скаче одмах за три сахата — унапред или унатраг свеједно.

Било је то и добро и зло, о чем би нам могли најбоље рећи сами Мрхановљани.

Еле, у тој варошици је велик пазар. Има света већ пуне улице. Око храма се распечиле шатре, а народ врви око њих.

Наш Крт је пред кућом свога доброг човека. За тили час распродао своју робу. Мала масна повчана му кесица пуна и претешка, а весео тржа већ неколико пута преброја четворке и бељаке. Који се нашли око њега, почели већ да му завиде, како је добро пазарио. Кад је све распродао и новце пребројао, није ни ручати хтео, него отишао међу марву, да купи краву.

Али уз пут му се пробуди чувство некакво. Та, није свом Петру ни захвалио за оно место пред кућом, ... Петру, таквому човеку! Крт је срца врло осетљива.

Врати се, па се захвали. Али да оде тако зар без свега? То не иде. Пошље по слатко. Ева се не ће ердити за то; та, и она је више пута почастила Петрову чељад. А Адам да буде гори нег Ева?!

Крт пајире преброји новце, ређајући на сто па шајн форинте једну поред друге. На шајн је само и знао рачунати; јер кад је он у школу ишао, људи су познавали само шајн. Рачуна, рачуна. Добио је за чарапе четрдесет форината шајна. Па како је то лако рачунати на шајн! Педесет форината су у торби сто двадесет и пет шајна, а четрдесет за чарапе чини свега сто шездесет и пет шајна.

Толико новаца није Крт имао, откако се памти; чини му се, развалиће му се џеп од терета. У глави му се врти, као да на врх куле намешта крст. Но на срећу ту је већ слатко. Налио пун фртаљ. Та, он није такви, да се да нудити.

Прво наспаси, па изли ватрено пиће у безубна уста. Он не пије као друге ждере, да прогута уједанпут; већ размућка по целим устима, да то дуже осећа сласт, па цеди, ма да и нема зуба. Искриви врат, погледи у таваницу, избечи мале очи, понда плус у бездани свој стомак. Лице намршти, безубна му се уста стисну тако, да му танки нос целива браду. Понда цвркне, облачне се, да не пропадне ни капи, а дном од етакла таре прси, — тим као да каже, како му се миље разлева по грудима.

Кад се тако поткрепио, одмах је веселије размањивао својом дугачком буцом.

Вашир се разилазио. Но стоји још једна црна крава, црна као да се у ојаку сушила.

Крт је спази, па му се одмах донаде. Истина,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

малепа је, али виме дебело, рогови мали, на њима само по два круга. Дакле, крава млада, шест јој година. А и шта ће му матора? Њему треба млада, зато му се ова допала.

Хеј, хеј, Крте! Погледај боље у те рогове! Отвори очи, видићеш, да је пет кругова пилом испиљено. Гле, око уста је седа. Крт не мари за то, само јој гледи у зубе. Једног нема.

— Ево једног зуба нема, рече газди.

— О, то је мала брита. Та, и ти си био крезубав, кад си почео зубе губити. А сад, богу хвала, ниси, — вели продавац, па се насмеја у себи; и опет вели: — Марвинче тек сад врће зубе, јер је још младо. Узмите је, добра је музара. Мирно стоји, млека има као воде. Моја жена плаче за њом; али ја оваца требам.

— А како вам име?

— Пишем се Мартин Шмалок, а чак сам из Питворника. Људи ме знају. Не бих ни продавао ја краве, да не удајем кћер.

— Да, да, — одобрава му Крт, па све верује Шмалку.

А Шмалок не удаје кћер, већ човек тргује с марвом. На три миље око Питворника нема, кога он није преварио, па зато се и губи што даље међу непознат свет. Купи матору црканицу, пилом јој обнови рогове па ако се нађе добра луда, прода му је као младицу. И сад се радује добром пазару, јер како је опазии Крта, познао му, штоно реч, по носу, да се не разбира много у трговини.

— Шта иштете за њу? — пита Адам.

— Шездесет римских, — вели Шмалок.

Крт у мало што не скочи од радости, па мисли: „Шездесет за краву, остаје ми још сто и пет у кеси. И Ева ће се радовати. Даће ми и оно слатко, што је остало од јутрос.“

Али још ипак неће да пристане на цену, мора да куша продавца, би ли што попустио. Вели му:

— Шездесет без колико?

— Без кесе, — засмеја се Шмалок.

И Адам се засмеја.

— Да вам избројим готових на длан четрдесет. Верујте, четрдесет је доста. И преко јего много дајем. Па још да није оног зуба! Ал је крезубава!

Шмалок му одмах доскочи.

— Та баш онај зуб вреди пет форината. По њему се познаје, да је крава млада. Видите, да добија тек прве зубе. А ви дајете само четрдесет. Брат брату, па вреди педесет и пет. Хоћете-л'?

Крт мал што не кличе у глас, што је наишао па тако мекана човека, који па једну реч попусти са пет римских. Па вели:

— Дајте за четрдесет и два, па да се не ценкамо.

— Не могу. Шта би ми жена рекла?

— А шта би тек моја мени, да за то ништа дам толики новац?

— Добра се мало налази. Крава није, да рекнемо, грдосија каква, али ваљана музара. И ви сте мален човек, него бисте опет претегли десеторицу. Боже мој, зар само оно ваља, што је велико? Ако је узмете, дуго ћете мене памтити, па ћете по вашарима тражити само Шмалка. Памтите, што вам велим.

Ту је Шмалок истину рекао. Много људи има, који памте и сећају се не само њега, него и оца му и матере, па га заиста и траже по вашарима. Но Шмалок не иде на очи оному, с ким је једаред пазарио; неће да чује, како хвале од њега купљено марвинче.

Крт дометну још три, да је управо четрдесет и пет.

Шмалок неће да је гори, па попусти пет, да је управо педесет.

Стоји још за пет римских. Дотле се како тако и погодили, али сад је чвор. Не попусти ни један ни новчића.

Крт већ десет пута полазио и толико се исто пута враћао. Не да се Шмалок ни опелити. Нај-после рече Адам:

— Ево четрдесет и седам, а више ни паре, па да имам самих жутих дуката све на мерице. То је моја последња.

Понда пође, као да ће да оде.

Шмалок викну за њим:

— Даћете четрдесет и девет. Јефтиније не могу.

Крт се врати за два корака, па вели:

— Још мало ниже.

— Ни паре, па ма ми се кћи не удала. Нек седи код куће, не мора то бити одмах, као да је смрт дошла.

Ал и Крт се добро држи. Више пута се заклинје, да не да ни новчића више.

У том ето неког чизмара. Неки пријатељ Шмалков. Шмалок га најмио, да му помаже код муштерије. Прећи ће Шмалку, па ће му рећи:

— Шта иштете за ову јуницу?

Шмалок на то:

— Четрдесет и девет. Али ово је први купац. Показа Крта.

— Шта ту први? Ко пре девојци..., — вели чизмар. — Први је, који да више. Ја дајем четрдесет и осам.

Крт се наљути, што ће ето да му други испред носа одведе готову погођену краву. И викну на чизмара:

— Шта се трпате ви међу нас? Идите збогом својим путем. Немате ни четрдесет новчића у целој кући, а камо четрдесет форината.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Ја немам? Ево вам четрдесет девет.

И поче да вади кесу, као да хоће да плати краву.

Крту се засијаше очи. Не може да упусти такву краву, па му се све боље допада. Тако младо, па јефтино марвинче да упусти за једну форинту! Ето ти га приђе Шмалку, те одгурну мајстора:

— Ја сам пре дошао. Моја мора бити. Ево четрдесет и девет форината.

Шмалок се подмукло насмеши, и пљес Крту о длан.

— Бог вас усрећно! Не ћете се кајати. Ал морате платити алвалук и овом пријашку.

Крт погледа мајстора, па опет пристаде и на алвалук.

Окренуше се и хајд с кравом у гостионицу, а у гостионици крчи, како је пуна.

Крт добро плаћа алвалук. Кад му већ винце ударило у лице, помирио се и са мајстором. Сви су били весели. Шмалок таре руке од радости. Како и не би, кад је добро пазарио.

Свршио се и алвалук.

Крт мора кући. Мале му очи још се већма смањиле. А душа му, слатким поливена, ван себе.

За алвалук је платио две римске, више него што може зарадити иглом за читав дан. Новце истресе из кесе, али педесетицу мораде разменити. За ту крпу паперића добио је силесију ситних новаца, па их слагао гомиле по шајновој форинти. Изброји четрдесет и девет и понуди Шмалку.

Шмалок га гледа као теле у нову тарабу. Нај-после рече:

— Још двадесет и девет римских и четрдесет новчића.

Крт избечи очи. Једва мога да запита:

— А каквих?

— Па онаквих, што овамо треба.

— Избројте. Ту је четрдесет и девет пуно као око.

— Дабогме, четрдесет и девет. То је само деветнајст римских и пездесет новчића.

— Ви не знате рачунати, — плану Крт. — Ево, један, два, три, . . . па четрдесет и девет.

— А више ништа! То би лено било? Немојте ви мене држати за луду. Избројте још двадесет и девет римских и четрдесет новчића.

— Четрдесет новчића, — вели Крт. — Па, пришко, четрдесет новчића је једна римска форинта. Ви иштете онда још тридесет римских?

— Ја иштем двадесет и девет римских и четрдесет новчића. У један римски иде сто новчића, а не четрдесет.

— Али четрдесет, — одсече Крт.

— То је било онда, кад је цар каплар био, док се крстовима рачунало, а кад су свраке сврачиће носиле а не јаја.

— И кад су људи поштени били, а не варалице, испречи се Адам Крт.

— Ама, човече, ко данас још рачуна на шајн? Само они, којима нису све даске у глави. Па и ви хоћете да сте будала. Ако не, избројте ми мојих четрдесет и девет римских, па мир бог.

Крт, љутит на данашњи рад, виче:

— Та то је безбожан свет! Кад ја продајем патикаче на шајн, купују као алву; а кад хоћу краву да купим, то, кажу, само будале раде. Па тако ћемо зар да живимо? У старо време крава четрдесет и девет шајна, а данас сто двадесет и три и двадесет новчића! Зар тако?

И испречи се на Шмалка, па само да се ухвати за појасе.

Но Шмалок се мирно држи.

Крт се испраска још с неколико опорих речи, згрну новце у кесу и — збогом пазар!

Шмалок и чизмар остадоше, тешећи се, што су барем понили мукте два форинта алвалука.

(Наставиће се.)

ЛАЖ ЈЕ, ШТО . . .

(ПЕТЕЧИ.)

Лаж је, што сам много пута чуо:
Црна туга да може убити;
Јер бих давно, сарањена надо,
И ја леж'о у гробу, где и ти.

Није туга оштрена сибира,
Која дрво једним махом сруши,
Туга ј' првак, што дрво живота
Тихо, тихо . . . ал једнако буши.

Благоје Бранчић.

МАНАСТИР ПАКРА.

О Д ВЛАДИМИРА КРАСИЋА.

ре четири године био сам сабрао нешто грађе за опис манастира Пакре; али ми тада недостајаху још неки податци о манастиру св. Анском, који је Пакри редуциран; с тога сам ишчекивао прилику, да дођем до тих података, а мимо то, да поново размотрим знамениту плаштаницу Милешевску, што се налази у обители Пакранској, па онда да се латим посла. Ове вакације дала ми се та прилика и жеља ми се испунила; па сада износим овај мали посао свој на видело, онако, како сам га могао написати по изворима, које сам нашао у манастиру.

Манастир Пакра налази се у епархији Пакрачкој на месту веома тескобну, одвојен од свију села, која га окружавају, големим планинама, те се не може видети ни са које стране, него тек онда, када се дође на њ. Удаљен је од Пакраца три и по сахата пешачког хода, идући к североистоку. Најближе је село манастиру Средњи Борци; оно је манастиру на север, и ваља се пети добра четврт сахата уз Бабски брег, док се дође до њега. Од села Бијеле, парохије манастирске, има три четврти сахата до манастира. Идући од Бијеле најлакше се долази овој обители. Колски пут тако је рђав ода свију страна, да путник, који на колима амо долази, не може бити без страха за свој живот. Кад се дође на врх брда Скупидуше, где је у старо доба била некаква кућа и стајао крст, те се то место и данас зове »Стара кућа« — тада се путнику отвара панорама, којој је у целој краљевини тешко наћи равне. Пут истока пуцла ужасна провалија, четврт сахата дуга, а обрасла густом шумом и црногорцом. Око те се провалије више оријашка брда, која се, као зелени зидови, према дну мало приближују, те цела провалија изгледа као какав голем гроб. На дну тога зеленог гроба, као из шуме, диже се манастир Пакра, на потоку истога имена, који извире испод Старог Звечева, и, протичући овом долином, стаче се у реку Илову. Манастиру на југ диже се, готово вертикално, брдо Гоцило; с десна до њега, према истоку, налази се Јамаш; а с леве стране, према западу, стере се Светиња. Од истока к западу савија се Бабско брдо и сучељава се с Главицом. На обронку Главице, на гробљу, баш изнад манастира, има

црквица, посвећена св. Николи. Та се црква почела зидати за Петронија Бабића, јеромонаха и намесника Пакранског, године 1759., а свршена је 1761. Петроније умре 1763., а годину дана после његове смрти, 6. јулија 1764., осветио је владика Арсеније Радивојевић.

Тегобе путне до манастира Пакре забравља човек, кад се наједанпут нађе пред прекрасном грађевином усред големе пустиње.

Дивна црква манастирска окружена је хелијама с југа и истока, и опасана са запада и севера високим зидом. Тајанствени жубор реке Пакре, која се бије о дрвље и кости земљине, што их је из воде помолила, чисто човека успављује на белом дану. А у хелије кад се уђе, чини ти се, да на пољу цури киша. Жубор се тај надмеће са клепетањем манастирске воденице, која се налази на другој страни воде, под хелијама. Неколико корака од моста, преко којег се иде воденици и коњушници, има плитак »врућац« — млака минерална вода, за коју се вели, да је лековита, те би је ваљало анализовати; па кад би се нашло, да је добра, дала би се онде саградити бања, која би јамачно носила манастиру више користи, по оно јадне економије, што се води на манастирској парохији, у Бијелој.

И хелијско је здање врло лепо; има у њему петнаест соба и две кухине са пространим тремом, који је попођен четвртастим каменом. Под хелијама се точи на три луле бистра брдска вода; али је тешка за пиће, с тога се и не употребљава за друго, но за кухање и прање. За пиће је лепа вода са извора, који се зове »Бабски бунар«; има до њега двеста корака идући од манастира на исток. На сву је прилику то име добио од калуђерица, које су ту близу становале у једној кућици, што се и сад види, али је јако обатањена. Између тих калуђерица једна је доживила дубоку старост; име јој беше Марија; најчешће се задржавала на том бунару. Имала је своју посебну хелију на северу, према манастиру, где је проводила свој испоснички живот. — Године 1764. живиле су у поменутој кућици ове монахиње: Марта (било јој је тада 45 година), Јелисавета (25 година) и Симеона (50 година).

Постање овога манастира пада у време љутих ратова турских, за цара Леополда I. и за Арсенија Чарнојевића, српског па-

тријарха, када је у Славонији био владика Петроније Љубибратић. Овај се последњи издавао за владика православног и говорио је, да је њему »кормило црквено« у Славонији предано вођом патријарха Арсенија III., што није било истина, јер је он био унијатски владика и није признавао старешинства патријархова. О томе се можемо осведочити из Фидлерове расправе „Beiträge zur Union der Wallachen in Slavonien und Syrmien, (Гледај: Archiv für österreich. Geschichte XXXVII. Wien 1867.). За време тога, дакле, владике дође, као што он сам вели:

„Превосвященный господин митрополитъ моравскыи, курь Григоріи, в иякое хзодое и весьма твсное пристанище, зовомое Пакар, и тамо обрѣтши кетхю 1556. и кеѣ обронившю са црковъ, малъ, изствю, при сиже и келію себѣ потквнзи прихзиднаса, гдѣ многа скорба и озлобленіа, не толко ѿ узжихъ, елико и ѿ сконхъ претеривеаль, икоже и слы оувидиць былъ есмь и наковнзюцимъ возбраняль и призапрещаль. В коем времени тонже скорономанзтын превосвященный господин митрополитъ просилъ насъ смиреніе ко еже бы доизвстити емъ удоствалса црковъ овию воззбновити, егоже прошеію азъ не одрекъ, но науде благоволилъ быти. И в кратвомъ времени црковъ понови и козда иже во ниа пресвятма и преуистма Дѣви Богородицы Маріи слакнаго еа въ храмъ гднъ въведеиъ. Егда же дѣло на слаквожю и прескатиъ егѣ Богоматере похатое соверши, тогда наки въ новк просилъ насъ онзю по законз и обыаю правокврныхъ осватити; и азъ при лицахъ присствзюющихъ долз подлиннъ слыдземыхъ (лице и недостоннъ свцѣ) по обыаю законномз осватихъ, именовалъ и благословихъ мѣсто сіе истинное и црковъ сватзю, и дѣже такожде свцаго хасто номиндемаго господина митрополита курь Григоріа ігзвилъ быти, на науннъ слыдзюцимъ, избрахомъ и пѣврдихомъ: Да имать, перкѣ, мѣстномз епископз, икоже діоцезіалномз, ко ксѣмъ покниоватиса, и безъ коли егѣ нуто наудати творити; к томз же братію к себѣ собранизю любви и страхъ божию обуздвати неукносно и нелицемѣрно. Еше тонже многореченннъ господин митрополитъ, плившии же ігзвменъ сватма обители кше поманзтма, елико дзховенствз, толико и мирскимъ лицамъ общнн дзховникъ быти нареждаетса и приказзеть. Наудо, зд болшее семз въреатіе, и зд крѣпкое в напредъ обдрждіе здѣ потписзютса, и неухатию обвчнуо потверждаю .

То је Љубибратић писао у Пакри 26. септембра 1697., а потписао се овако:

„Петрониј Любнбратиць, поконицврлиннъ епископъ Славоніе и Срема и белградскн архимандритъ“.

Калуђери Пакрански не могући живити на

онако тескобну месту, договоре се, да оставе своју обител дојакошњу и да се преселе у манастир Св. Ане, што се наводи код села Бастваја, у Доброј Кући, удаљен од Пакраца четири сахата. Допуштењем цара Карла VI. они обнове речени манастир а Пакра остане за много година пушта.

Манастир Свето-Ански нашао је патријарх Арсеније IV., кад је прешао у Аустрију, у развалинама. Изнад крова бејаше израсла мала буква и брест; а изнутра беху све иконе изгребене. По икони матере бојје и по образу арханђела Гаврила познао је, да је то била црква православна, те је даде поповити, а мало по том опет остане пушта за неколико година. Вредно је, да о том манастиру коју више речем.

У епархијској архиви Пакрачкој има једна белешка од године 1764. о том манастиру; по њој је исти овако изгледао, кад је био у цвету:

„Монастырь свато-анскн из фундамента зиданъ и покривенъ растовомъ даском (в днфрктъ забрдовскомъ, вармеѣе пожешке, снахилука подборскаго).

В которомъ монастырь ѿ востока келіе зидане, растовомъ даскомъ покривене, ѿтздъ и кхина особито, како равно хмбгарь с колиницомъ дрвени.

ѿ запада келіе поль зидане и поль ѿ ностера растовомъ даскомъ покривене, ѿтздъ особито две келіе дркене.

ѿ полноци келіе старе, зидане, недовршене, ѿтздъ и цале конске дркене .

Тада је био „настоатель“ манастиру ГенADIје Марковић. Осим њега били су још ови калуђери: Стефан, Јов, Теодосије, Пајсије, Јосиф и Авакум, јеромонаси; Герасим, ђакон; Исаије и Јоаникије, монаси.

Црква је Св. Анска зидана у слогу готском. Има у дужину 15 хвати, у ширину 7 хвати, а у висину исто толико. Допрозорници су и доврватници полудучни. У горњем делу прозора испробијане су јаме у камену и изрезане разнолике шаре. Године 1859. је ова црква мало рестаурисана, добила је нов кров и дрвен звоник, два хвата висок. — Кад је године 1857. председништво ц. кр. централне комисије за испитивање и одржавање разних архитектоничких древности у Бечу именовало г. Ивана Кукуђевића конзерватором за Хрватску и Славонију, био се латио исти научник, да утиче на меродавне кругове, еда би се овај знаменити остатак од старине поновио из темеља према кроју своје; али је утицај његов остао без успеха и жеља околног народа српског остала

је неостварена. Камо је доспела онако знатна свота прилога скупљених 1859. на ту цел — то Бог зна! Тешко је веровати, да је она потрошена на онако мршаву и сакату репаратуру, која је извршена наскоро по том. — Овај је манастир имао многа добра своја: њива, ливада и шума. То нам сведочи и један запис у књизи »Лазаревцу«, која је у манастир Пакру пренесена из манастира св. Ане. Ево како гласи тај запис:

„† Знати се дла последњојѣ време не како подкижњикъ примерни отцъ длакоњ Длвнлѣ Короекнѣхъ насади жироникъ манастирѣ скато-анскѣ. Слѣз последовл не мнн кѣ рекностехъ курѣ Софроиѣ Взуетнѣхъ, мнѣхъ, саставише с влоомъ дна ѣн. мѣсеца октабра кѣ лето ѣ сотворенѣ мѣра З.А.З.С. (7266—1757.). Коже дзвнз њнма спасн! Подписахъ азъ Никифорѣ, архимандритѣ скато-анскѣ“.

Зато и данас онде има »Боројевића коса«, »Вучетићев гај« и »Свето-анско било«. Мимо то имају у раније поменутој старинској беленци означене ове међе манастирском грунту:

„Ѧ костока шлвннѣ до земле Балгоа Станиславѣннѣхъ, жителя села Крѣске, нмѣрѣ подѣ собою 2 ютра земле.“

„Ѧ запада пакѣ шлвннѣхъ нмѣрѣ подѣ собою 2 ютра

земле. На полудне земле ораће 20 ютра и киноградѣ 25 мотика. На ползноци ливада 80 косаца, полег ливаде нмѣа до воде Ценидлаке 3 ютра. Особито виноградѣ на гвннѣхъ подборскомѣ 30 мотика“.

Поред манастира био је прѣвор од пет породица, које су држале шест јутара земље ораће и дванаест косаца ливаде.

Ради тих добара водили су калуђери много година распру са спахијом Даруварским, Јанковићем, који је та добра хтео да одузме од манастира, па најпосле је — пошто је манастир редуциран Пакри 1772. — и узео неке земље, а неке су припале селу Вријеској. Свему томе, веле, био је крив владика Кирил Живковић, који је све донације манастира св. Анског издао спахији, само да му овај намести неког рођака његовог у звање код тадашње земаљске владе.

Сад има манастир Св. Ански око цркве једно и по јутро земље и порту. И то је био спахија одузео и поклонно селу Вријеској, а оно по том дарује ту земљу богомољи Свето-Анској, код које се трипут у години купи збор и служи служба божја: на Благовести, трећи дан Ускрса и на св. Ану (25. јулија). (Поставиће се.)

ПИСМА О СРПСКО-БУГАРСКОМ РАТУ.

Г—ђи К. Х.

НИШЕ ДАНИЛО НЕДЕЉКОВИЋ.

П И С М О VIII.

Р. 30. Јунија 1886. год.

Поштована госпођо,

Месец је пустио своје слабе зраке на ово скровито место, у којем се сада бавим, и изгледа ми, да је и он тако сетан, тако невесео, као да зна, као да појми јаде наше. Јесте ли, госпођо, икада могли да се запесете при месечевој светлости? Је ли вам се икада учинило, као да вам он изводи мисли из велике таме на чистину? Јесте ли икада осећали моћ његову после бурнога, натмуреног дана? Није ли вам се учинило, као да хоће да вам изглади немиле утиске, као да вам говори: не очајавај, мутан је био јучерашњи дан, дажда је потопила њиву твоју, али ће сутра опет засијати сунце, окрепиће потопљене њиве, те ће уродити плодом, ако си их само ти добро урадио. Крвава дажда, госпођо, потопила је српску њиву, но опет ће огрејати сунце, поткрепиће њиву и она ће уродити плодом, само је урадимо добро.

Идући из Пирота у Добри до сретох повеликог једног дечка и запитах га, чији је? „Лекиц“, одго-

вори ми. Презимена није знао. Више пута ми се већ десило у оним крајевима, да нисам могао од кћери да дознам презиме оцу, од жене мужу. У први мах било ми је то чудно, те сам се и нехотице питао: па шта зна онда овај свет, кад не зна имена ни својим најближима? Али када боље упознадох прилике, видех, да тај свет зна, да му ваља платити превелики данак, а кућа празна, унаоколо само стење. Зна, да ће позив у војску да му одведе оца, брата, мужа, сина. Зна, да неће моћи ни толико да зарађује, колико док су сви били, а зна и то, да су намети све већи. Па откуда то да се намири? Да ли да од овог камена привреди пре или себи или држави?

И ми се тужимо обично, да ови људи нису ваљани Срби, а зар смо ми ваљани Срби, зар смо ми родољуби? Зар је то родољубље, просипати празне речи, а на делу имати пред очима искључиво свој интерес? О не, то није родољубље. Српство је данас у таквом времену, да његов интерес, његова част, његов опстанак захтева од синова му пожртвовања. Данас је Српство у прелому. Сваки би требао да метне руку на срце па да се запита: шта

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

је боље: или да народ процвета, или да ја уживам? Или ако има још старе крви у жилама, рећи ћемо: цвати, народе, ја ћу да мрем, јер зграда ослобођења и уједињења твог моћи ће се подићи тек на нашим гробовима. А сви они, којима смо мили, могу да жале, што су баш они, које они љубе, рођени и живе у времену, кад ће Српство или да процвета или да увене.

Али то су само пуне, празне жеље. Тога данас нема. А да ли ће га бити? Позитивно не можемо рећи ни да, ни не. Изгледу су засада трајави. Омладина, која је позвана, да буди свест, да пробуди успаване духове, она сама спава. Омладина, која је у свију народа образованих била тако срчана, та је омладина код тебе, српски народе, ударила у суноврат. Лични интерес, и опет лични интерес свугде на првом месту! Тешко народу, тешко држави, чија омладина нема пожртвовања, нема самопрегоревања. А теби, лепа али јадна Србијо, шта да се каже?... Али не! Још није изгубљено, још се даје поправити! Дајте реформама, али из корена, реформама у административној струци, реформама у јурисдикцији, у војсци, а нарочито реформама у школама и то поглавито у средњим. Склоните тај реални правац. Он је лепа ствар, али није за нас данас још. Он још из ране младости гаји рачунице, па и себичњаке. Српству *данас* није то од потребе. Српству *данас* треба људи, који ће на првом месту у своме животу истаћи напредак отаџбине и борити се за њ па тек онда за себе. Без таквих људи неће се нигда наше српске жеље остварити. Класицизам је *данас* још за нас и за наше школе. У старим класичним делима наићи ћемо на светле и мрачне карактере, на добре и рђаве прилике. И у класичним делима модерних народа наићи ћемо то исто, али онде видимо, докле су ти људи и те прилике и дела довела оне народе, јер су они сашли са светске позорнице, а код модерних класичних дела не видимо то, јер ти народи још живе. Онде имамо посла са свршеним фактом, овде са несвршеном радњом. Онде можемо бити потпуно објективни, овде влада субјективност, јер ти народи још живе, с њима долазимо у додир. Ван тога, све се данашње оснива на старом па без доброг познавања старине не да се темељно разумети садашњост, не да се што темељније довијати будућности. Дајући омладини прилике, да се образује у реалном правцу, ми јој одузимамо оно, без чега омладина не може бити права омладина, одузимамо јој бујност осећаја, одузимамо јој идеале, и уводимо је зарана у рачунско размишљање, у сухопарну прозу посеведневног живота, а у што се касније то тек претвори, имамо и сувише примера пред собом да видимо.

Али да, ја сам, госпођо, требао да вам о Пироту пишем.

Пирот лежи на Нишави, у великој равници. Мало подаље од њега су свуда унаоколо брда. Место је доста лепо. Куће су већином турске, но има и доста нових. У Пироту има окружни суд, нижа гимназија, основна школа, две цркве. Трговачких радња има врло много и доста лепих.

Слушао сам, да су Пироћани вредни људи. А што је скопчано са Пиротом, што му је глас почело дизати, то су Пиротски ћилими. Кад пођете улицом, која води на Књажевачки друм, милима вам је погледати на прозоре од кућа, кроз које су промољени шарени, леви ћилимови.

На западној страни вароши лежи Пиротски град, наслоњен на греду планине Белаве. Поред града тече речица Бистрица и улива се у Нишаву у вароши. Пиротски град је стародревност. Прави средњовековни замак. Говоре, да га је зидао војвода Момчило, отуда га и зову Момчилов град. Очуван је доста добро.

Велика мана Пироту је та, што нема калдрме, те је у кишовито време страшно блато, да се по неким местима у вароши не може ићи.

Простор, на којем Пирот лежи, велики је. Око вароши на све четири стране простире се лепо, обрађено поље, дуго и широко неколико сахата хода. Југоисточно од Пирота иде Цариградски друм. После два сахата хода дође се на Суков мост. Суково је село недалеко од границе српско-бугарске. Река Сукава или Јерма пресеца Цариградски друм, ту је начињен мост и то је Суков мост. Кад се пређе Суков мост, иде се још добра по сахата хода по српском земљишту, и тада долазимо у Бугарску.

Свршио сам дакле, госпођо, са свим оним, што беше и што видех пре рата. Сада долази рат. 2. новембра прошле године пуче пушка, проли се братска крв. Са негодовањем, госпођо, помишљам, да је дошао час, у којем треба да вам изнесем ток и свршетак догађаја, због којих се узалуд ојадеше толике мајке, толики очеви, васколики народ. Али то не могу да вам пишем у овом писму. Дајте ми, госпођо, времена, да одахнем. А дотле остајте здрави и весели! Будите здрави, да можете срчано поднети горку истину; будите весели у уверењу, да је то све било, да више можда неће бити, него да ће образ целог српског народа бити, да мора бити осветлан, ма на којој страни народа нашег, ако ни због кога и ни због чега другог, а оно бар због оних, који су тражили спаса у једној земљи, који су у ту земљу полагали сву своју наду, па су видели, да је та земља сама посрнула. Светао образ и спас мора доћи. Ваља нам тражити само пута паметна.

Ва ш

И.

ЛИСТИЊИ

Г Л А С Н И Ћ.

(Свезани парастосе народном добротвору Илији М. Коларцу) приредио је 8. нов. одбор Коларчеве задужбине у Београду. Као што је познато, покојник је оставио након себе криву задужбину, да се њом потпомаже српска књижа, па ће та задужбина да ступи ево до мало у живот. На парастосу је говорио врли историчар наш др. Никола Крстић, као председник одбора тога, о животу и задужбини покојниковој, а Марко Стојановић о стању задужбине. Слава честитом добротвору рода свога!

(Српска краљевска академија у Београду.) Место „Српског ученог друштва“ добила је српска књижевност, наука и вештина у Срба ево Српску академију. 1. нов. о. г. народна скупуштина у Нишу примила је акламацијом владин предлог за оснивање краљевске српске академије. По том предлогу: Академија стоји под заштитом краља Србије. Дели се у четири разреда: у природослов, у философски, друштвени и уметнички. Свој књижевни рад саопштаваће „Гласом краљевске академије“, а документе и грађе „Спомеником“ својим. Редовних чланова може бити до двадесет и пет, међу тима осморцица и ван Србије; дописних до педесет. Чланове бира академија годишње по једног редовног и по два дописна. Изабрани члан чита на свечаном скупу, који ће бити свагда 22. фебр., своју расправу или излаже своје уметничко дело. Академија има годишњу помоћ од државе. На челу јој је председник, а замењује га стални секретар у саву професора вел. школе. Уза сталног секретара има благајник и писар. Састанци су академијски јавни, а дневни ред објављује се новинама. Председника поставља краљ на три године. Прве чланове поставља такођер краљ. Академији се уступа земљиште у Београду, које је кнез Михајило поконио на просвету. Библиотека и све збирке срп. ученог друштва уступају се академији. Држава јој даје бесплатан стан и штампање у држ. штампарији.

(Српска академијска дружина „Зора“ у Бечу) прославиће о св. Сави 1887. стогодишњицу рођења Вука Стеф. Караџића а са том ће прославом спојити и прославу српског Тиртеја, певача и гуслара народног Филипа Вишњића. На дан св. Саве даваће наиме „Зора“ беседу. Чист приход те беседе употребитиће се на то, да се подигне споменик на гробу Вишњићеву у селу Грку у Срему.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Октобарска свеска „Хришћанског Весника“, која нам је за прошли месечни преглед прекасно дошла до руку, има овај садржај: 1. „Давашњи наш друштвени положај и један предлог свештенству“, од свештеника Сибина Ђорића; 2. Беседа на краљев дан, говорио у Крушевачкој цркви ове године Ђакон Милун Ј. Стојадиновић; 3. „Колико су стари Хришћани поштовали своје свете цркве.“ (Још ће се наставити); 4. Настављено је, што св. Јован Златоуст вели о хришћанском браку и о уважним обвезама хришћанских сузруга; 5. Реч о слави црквеној, говорио у Бањи Алек. намесник Д. Пековић; 6. „Прича о горушничком врцу“, како је говорио Париски проповедник Лакордер 25. недеље после св. Тројице 1849. године; 7. „Је ли и може ли бити папа врховна и видљива глава цркве.“ (наставити се још); 8. Беседа на Петров дан, говорио ове године у цркви Зајечарској прота Стеван Величковић; 9. Места и речи богате утехе, побране из св. писма, као згодне изреке (мота)

САДРЖАЈ: * * * Песма. Од Војислава. — Мија Бродар. Приповетка из Баната. Написао Милутин Јакшић. (Наставак.) — Велика сила. Песма Од Н. В. Ђорића. — Шарена јуница. Слика из словачкога народнога живота. Написао Мартин Кукучин (Бенцур). — Лаж је, што... (Петећи) Прево Благоје Брачић. — Манастир Пакра. Од Владимира Красића. — Писма о српско-бугарском рату. Г—ђи К. Х. Пише Данило Недељковић. Писмо VIII. — Листићи: Гласник. — Књижевне новости. — Читуља.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

СРПСКА ШТАМПАРИЈА ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА У Н. САДУ.

беседама при венчању [а беседе ли се у нас кадгод при венчању?!] и погребима; побележио и сложио Панчевачки парох Лука Поповић; 10. Проповед на Спасов-дан, говорио ове године у цркви Алексиначкој свештеник Милан А. Алексић. — Још почиње у овој свесци и реферат о каноничкој визитацији Жичког епископа; има даље допис један и разне „Вести из црквеног света“.

— Можемо јавити српској публици, да ће овдашња књижевна Браћа М. Поповића да изда у својој наклади приповетке Милорада П. Шапчанина. То би била пета књига, а у њојзи ће бити ова дела: Монах Бенедије, Двадесет шести, Поремећен план, Сат, Сургут, Нахијски господар, Стари писаћи сто. У прве две књиге штампане су му омање приповетке, у трећој путописна црта с Дрине на Нишаву а у четвртој Хасан-ага. Ми смо уверени, да ће наш свет својски приглатити и ову књигу као што је и досадашње, и у то име желимо јој сваку срећу.

— Словеначки „Kres“ јавља у 4. свом броју, који је неки дан изашао, да престаје излазити. — „Kres“ је изашао свега шест година.

— Као што обећасмо, доносимо ево у овом броју и приповетку из живота наше браће Словака. Поред више честитих књижевника и родољуба словачких Мартин Кукучин (по правому презимену Бенцур) је у свом народу познат од кратких времена, али је брзо прамљен међу прве. Његове слике и прилике из народа су верне, оригиналне. Његово перо уме дивно да одрта и ситницу. Било је и пре њега у Словака књижевника, који су писали народни живот; али досад није ни један тако подесио у праву жицу као М. Кукучин. Биће да су му прве црте изишле у листу „Народних новина“, 1880. или 1881. Од то доба изнео је више добрих приповедака. Словачка критика каже, да му је најбоља: „Sviatočné dumy“, која је изишла у: „Slov. Pohľady“. Најновије је издао с Антониом Бијелком: „Slovanské besedy“, где има две приповетке: „Neprebudény“ и „O Michale“, обадве изврсне. Још Кукучин стиче криве заслуге по словачку народну књижевност и тим, што купи по народу речи, које још нису познате у књижевности. Данас слуша Кукучин медицину у Прагу; а положивши испит зрелости, учитељвао је најпре пет или шест година као народни учитељ.

— У четвртој овогодишњој свесци Фрезенијусове „Zeitschrift für die analytische Chemie“ налази се расправа целеног нашег сарадника Мите Петровића о сремском бермету под насловом: „Syrmischer Wermuthwein.“ — О истом предмету писао је вредни Мита Петровић и у октобарској свесци гласила друштва мађарских природњака под насловом: „A közönséges úrmös képződéséről.“

ЧИТУЉА.

Крајем октобра, као што јавља „Панчевац“, преминуо је у Панчеву после кратке болестари умривљени учитељ и управитељ српских граничарских школа Димитрије Чобић. Родио се 16. јануара 1808. у Карловцима, где је и богословију свршио, па постао учитељем у Ст. Павови (у Срему). После три године добије место у Зомуну, где је учитељвао 22. године Затим је преко 20. година служио у Панчеву као управитељ народних школа и препарирајте. Радио је доста и у књижевности, али са врло мало среће. Више је заслуге стекао спремајући за толико година знатан број српских учитеља, од којих и данас леп број с најбољим успехом ради у школама. Лака му земља!